

AITANA SUCH

Els arbres i el bosc

Carles Lumeras Medrano
 President de la Coordinadora
 per a la Salvaguarda del Montseny
 carlesl@salvaguardamontseny.cat

En el decurs de les darreres setmanes, semblantment a la llegenda d'en Nessie, que cada estiu recupera la seva notorietat als mitjans, tornem a rebre una pluja notícies, comentaris i estudis relacionats amb el tractament que cal donar als boscos del nostre país petit. Enguany, potser esperonada per la sequera particularment severa que ens assota, sembla que aquesta pluja de notícies s'està convertint en un petit huracà.

La tesi principal d'aquestes opinions consisteix a afirmar que la manca d'aigua dels nostres rius i fonts es deu a l'augment de la massa de boscos acumulada en els darrers 40 anys i a la manca corresponent de gestió forestal, fets que aconseguen que una bona part d'aquest líquid essencial es perdi pel fenomen de l'evapotranspiració.

Segons un dels estudis que se citen com a base d'aquestes afirmacions, en els 24 anys comptats entre 1990 i 2014, l'aigua d'escorrentiu que hauria d'haver arribat als rius catalans ha sofert una minva del 29%, "sobretot a les conques internes". Tot plegat ve a assenyalar que bona part de la situació de sequera es deuria a aquest fenomen: "I com més masses boscoses sense gestionar, més aigua se'n va a l'atmosfera." Pel que fa al Montseny en particular, val a dir que les opinions i notícies aparegudes sobre el tema de la sequera subscriuen aquest mateix enfocament. Aparentment, la proposta resultant de tot plegat és que cal adoptar polítiques de gestió forestal més *actives* i reduir la massa de bosc per tal d'aconseguir recuperar una part de l'aigua que aquestes formacions arbòries són capaces d'engolir. Morta la cuca, mort el verí!

No és la nostra intenció qüestionar l'oportunitat de la gestió forestal. Entre altres aspectes perquè la venim defensant des de fa anys, com a part integrant de la recuperació de l'activitat primària al massís montsenyenc. Som convençuts que una gestió ben feta podria afavorir la resiliència de la muntanya davant dels problemes que la crisi climàtica magnifica, com els incendis, les malures dels arbres, la feblesa davant les perturbacions i la reducció de la biodiversitat, a banda de mitigar la manca d'espais oberts. Una cosa diferent és com es du a terme aquesta gestió a la pràctica: a voltes amb una manca absoluta de criteris ambientals i amb intervencions presidides, majoritàriament, per la cerca de beneficis sense cap mena de cura per l'entorn i mancades de la professionalitat necessària.

Malgrat tot, acceptant l'impacte que pot tenir l'augment de la superfície arbrada pel que fa a l'escorrentiu, les dades que ofereixen aquests estudis només afecten una part del problema. Aquells que apunten la responsabilitat dels boscos obliden, però, altres factors que poden ser determinants. Segu-

Les indústries extractores a l'aquífer Montseny-Guilleries no han facilitat mai dades reals sobre l'explotació de les seves captacions

Va sent hora que ens qüestionem si un bé públic imprescindible com l'aigua l'hem de deixar en mans d'empreses multinacionals

rament caldrien estudis més extensos i complets, i amb una visió més pluridisciplinària, que aclarís el problema en tota la seva magnitud. En qualsevol cas, tot i que l'augment de massa forestal incideixi en els cabals d'escorrentiu, no es pot pretendre que la manca d'aigua als nostres rius, fonts i rieres, sigui deguda, principalment, a l'excés de massa forestal.

La discussió que plantejem, si voleu, és més de fons. Estem parlant d'un tema essencial com és l'aigua. Parlem de drets bàsics de les persones i de supervivència de la natura que avui encara resisteix. I, en aquest punt, resulta imprescindible evitar "que els arbres no ens amaguin el bosc".

Abans d'ara ja han estat plantejats problemes fonamentals en termes similars. Si ens perdoneu la digressió, per exemple, la necessitat pautaada d'assolir la *descarbonització* en l'horitzó 2030. Les presses per aconseguir aquesta fita s'estan utilitzant com a coartada per evitar que la ciutadania participi –activament– en la concreció d'allò que hagi de ser el nostre futur energètic.

D'aquesta manera, un cop fixat el calendari, són les mateixes companyies energètiques de sempre –i algunes noves afegides– les que s'apropien del control del mercat de renovables; dels fons públics destinats a la transició energètica; i, alhora, a més de malmetre terrenys d'alt valor agrícola i ambiental, són les que acaben fixant les regles del joc i impedeixen el debat públic sobre aquesta qüestió estratègica.

LES DISCUSSIONS FONAMENTALS

Tornant al cas de l'aigua, com a bé essencial que és no podem permetre que ens escamotegin el debat o que en resti diluït amb discussions laterals. Estem davant d'un tema estructural, i convé anar amb molt de compte. Com assenyala molt encertadament la investigadora Annelies Broekman: "Sostenir un creixement il·limitat implica una demanda d'aigua també infinita, cosa que ens porta a extreure més aigua de la que els sistemes naturals poden suportar."

Aital asseveració ens comença a donar alguna

pista sobre el rerefons de la discussió. Qui controla l'aigua que s'enduen les plantes embotelladores que poblen el massís, des de Sant Esteve de Palautordera a Arbúcies? Què podem dir de les indústries que utilitzen l'aigua com a element principal dels seus productes alimentaris? Els conreus que es reguen amb l'aigua de les nostres rieres i pous s'han adaptat a la situació climàtica actual? Pel que fa a la despesa d'aigua, quina repercussió té el turisme al Montseny? En definitiva, estem consumint més aigua de la que podem abastar?

Si admetem que aquesta és la qüestió de fons que caldria discutir, llavors estarem d'acord que el problema s'ha de prendre de manera estructural i, per posar alguns exemples, acceptar que disposem de molt poca informació autèntica sobre l'estat de l'aquífer Montseny-Guilleries. Que les indústries extractores no han facilitat mai dades reals sobre l'explotació de les captacions que tenen consignades. Que existeix un gran desconeixement del nombre de pous legals o il·legals que hi ha en aquest territori. Que no s'ha organitzat mai una vigilància sobre les captacions il·legals d'aigües superficials que es fan en algunes rieres. Que el control dels ajuntaments, pel que fa als consums d'aigua a negocis i particulars està sent molt laxa o nul·la. Que la gestió de la distribució als pobles es troba en mans d'empreses privades, només preocupades pel seu benefici. Que, en canvi, hi ha sectors i masies aïllades –les poques que hi mantenen alguna activitat agrària– que ja s'han quedat sense aigua i sobreviuen com poden per manca d'ajuts dels seus municipis.

Tota aquesta problemàtica, que semblen haver oblidat els portaveus de la desforestació diguem-ne *recuperativa*, són qüestions que cal plantejar-se immediatament, perquè la situació no està per dilacions. O dit d'una altra manera: va sent hora que ens qüestionem si un bé públic imprescindible, com és l'aigua, l'hem de deixar en mans d'empreses multinacionals que, a banda d'emportar-se-la ves a saber a on, ens la venen a preus infinitament superiors als costos d'extracció. No seria més raonable gestionar-la des dels municipis i decidir quina part d'ella cal estalviar i guardar-la per quan vinguin temps difícils?

En qualsevol cas, ens semblen molt assenyades les apreciacions de l'Annelies Broekman, en aquest sentit, que amb referència a aquest debat diu: "Això implica generar espais de deliberació i aprenentatge mutu, el que anomenem *espais de governança*, que tenen l'objectiu de posar en una mateixa taula la informació científica disponible sobre com funcionen els sistemes hidrològics, ecològics i socials, els coneixements dels sectors productius i el saber de la població local." O quan rebla el clau dient: "Sembla que involucrar la ciutadania, obrir un debat informat i rendir comptes i identificar responsabilitats fa més por que els mateixos impactes del canvi climàtic."

Avui ens trobem en aquesta disjuntiva: o participem activament en aquest debat, i decidim finalment quin ha de ser el futur de les nostres masses d'aigua, si cal qüestionar les normatives existents, o bé permetem que es continuï mercadejant amb aquest patrimoni essencial per a la vida terrestre. L'elecció és nostra.